

PRESUDA SUDA

29. lipnja 1994.(*)

„Konvencija iz Bruxellesa – Mjesto izvršenja obveze – Jedinstveni zakon o prodaji”

U predmetu C-288/92,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku, na temelju Protokola od 3. lipnja 1971. o tumačenju od strane Suda Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, koji je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka), u postupku koji se vodi pred tim sudom između

Custom Made Commercial Ltd

i

Stawa Metallbau GmbH,

o tumačenju članka 5. točke 1. i prvog stavka članka 17. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, 1972., str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.) kako je izmijenjena Konvencijom od 9. listopada 1978. o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske (SL L 304, str. 1. i – izmijenjeni tekst – str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 5.),

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, J. C. Moitinho de Almeida i M. Diez de Velasco (predsjednici vijeća), C. N. Kakouris (izvjestitelj), F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn i J. L. Murray, suci,

nezavisni odvjetnik: C. O. Lenz,

tajnik: H. von Holstein, zamjenik tajnika,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za njemačku vladu, prof. dr. Christof Böhmer, *Ministerialrat* u Saveznome ministarstvu pravosuđa, u svojstvu agenta,
- za talijansku vladu, prof. L. Ferrari Bravo, voditelj Službe za diplomatske sporove u Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenta, uz asistenciju O. Fiumare, *avvocato dello Stato*,

- za Komisiju Europskih zajednica, P. Van Nuffel, član pravne službe, u svojstvu agenta, uz asistenciju Wolf-Dietrich Krause-Ablassa, *Rechtsanwalt*, iz Düsseldorfa,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja talijanske vlade i Komisije Europskih zajednica na raspravi održanoj 19. siječnja 1994.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 8. ožujka 1994.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 26. ožujka 1992., koje je Sud zaprimio 30. lipnja 1992., Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) je, na temelju Protokola od 3. lipnja 1971. o tumačenju Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima od strane Suda (SL 1972., L 299, 31.12.1972., str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.; u daljnjem tekstu: Konvencija), kako je izmijenjena Konvencijom od 9. listopada 1978. o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske (SL L 304, str. 1. i – izmijenjeni tekst – str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 5.), uputio zahtjev za prethodnu odluku o više pitanja koja se tiču tumačenja članka 5. točke 1. i prvog stavka članka 17. Konvencije.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva Stawa Metallbau GmbH (u daljnjem tekstu: Stawa), sa sjedištem u Bielefeldu (Njemačka) i društva Custom Made Commercial Ltd (u daljnjem tekstu: Custom Made), sa sjedištem u Londonu, a tiče se tvrdnje da je potonje društvo platilo samo dio dogovorene cijene iz ugovora o isporuci prozora i vrata koje je trebalo proizvesti društvo Stawa.
- 3 Iz rješenja kojim je dostavljen zahtjev vidljivo je da se društvo Stawa, nakon pregovora koji su se odvijali na engleskom jeziku, 6. svibnja 1988. u Londonu usmeno obvezalo isporučiti robu društvu Custom Made. Roba je bila namijenjena za jedan građevinski kompleks u Londonu. Ugovorom, a to je bio prvi ugovor sklopljen između stranaka, bilo je predviđeno da će se plaćanje izvršiti u funtama sterlinga.
- 4 Društvo Stawa potvrdilo je sklapanje ugovora dopisom od 9. svibnja 1988. na engleskom jeziku, kojem je prvi put priložilo svoje opće uvjete poslovanja na njemačkom jeziku. U osmoj točki tih općih uvjeta navedeno je da se u slučaju spora između stranaka kao mjesto izvršenja obveze i sudske nadležnosti utvrđuje Bielefeld. Društvo Custom Made nije podnijelo primjedbu na te opće uvjete.
- 5 Budući da je društvo Custom Made platilo samo dio utvrđene cijene, društvo Stawa pokrenulo je pred sudom Landgericht Bielefeld (Zemaljski sud u Bielefeldu) postupak u

svrhu naplate preostalog iznosa. Taj je sud 13. prosinca 1989. donio presudu zbog ogluhe, kojom je društvu Custom Made naredio da isplati društvu Stawa iznos od 144.742,08 funta uvećan za kamate.

- 6 U prigovoru protiv te presude društvo Custom Made ustvrdilo je među ostalim da njemački sudovi nemaju međunarodnu nadležnost. Landgericht Bielefeld (Zemaljski sud u Bielefeldu) donio je 9. svibnja 1990. preliminarnu sudsku odluku u kojoj je zahtjev društva Stawa proglasio dopuštenim.
- 7 Društvo Custom Made podnijelo je žalbu protiv te odluke pred sudom Oberlandesgericht Hamm (Visoki zemaljski sud u Hammu), ponovno se pozivajući na to da njemački sudovi nemaju međunarodnu nadležnost.
- 8 Oberlandesgericht (Visoki zemaljski sud) je tu žalbu odbio presudom od 8. ožujka 1991., u kojoj je međunarodnu nadležnost njemačkih sudova utemeljio na članku 5. točki 1. Konvencije, u vezi s prvim dijelom rečenice prvog stavka članka 59. Jedinstvenog zakona o međunarodnoj prodaji robe u prilogu Haškoj konvenciji od 1. srpnja 1964. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, 1972., sv. 834., str. 107. i sljedeće), kojim se propisuje da kupac mora platiti cijenu prodavatelju u mjestu prodavateljeva poslovnog nastana ili, ako ga prodavatelj nema, u mjestu njegova uobičajenog boravišta.
- 9 Društvo Custom Made je, osporavajući odluku Oberlandesgerichta (Visoki zemaljski sud), podnijelo Bundesgerichtshofu (Savezni vrhovni sud) žalbu u kasacijskom postupku.
- 10 Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) je zauzeo stav da se u sporu javlja problem tumačenja Konvencije te je iz tog razloga odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „1. a) Treba li mjesto izvršenja iz članka 5. točke 1. Konvencije iz Bruxellesa o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima odrediti u skladu s materijalnim pravom koje se primjenjuje na obvezu o kojoj je riječ u skladu s kolizijskim pravilima suda pred kojim se vodi postupak čak i u slučajevima kada se predmet tiče zahtjeva za plaćanje cijene koji je dobavljač ispostavio klijentu na temelju ugovora o proizvodnji i isporuci, kada prema kolizijskim pravilima suda pred kojim se vodi postupak taj ugovor podliježe odredbama jedinstvenog zakona o prodaji i kada je u skladu s tim zakonom mjesto izvršenja obveze plaćanja mjesto poslovnog nastana dobavljača koji je podnio tužbu?
 - b) Ako Sud odgovori niječno na prvo pitanje, točku a):

Na koji se način u tom slučaju određuje mjesto izvršenja u skladu s člankom 5. stavkom 1. Konvencije?
 2. Ako u skladu s odgovorima na prvo pitanje, točke a) i b), iz članka 5. točke 1. Konvencije ne proizlazi nadležnost njemačkih sudova:
 - a) Može li se dogovor o nadležnosti valjano postići na temelju treće hipoteze iz druge rečenice prvog stavka članka 17. Konvencije (u verziji iz 1978.) ako je nakon usmenog sklapanja ugovora dobavljač pisanim putem potvrdio sklapanje

ugovora i ako je ta pisana potvrda tada prvi put popraćena općim uvjetima poslovanja koji sadržavaju klauzulu o nadležnosti, ako klijent ne dovodi u pitanje tu klauzulu o nadležnosti, ako u mjestu poslovnog nastana klijenta ne postoji trgovinska praksa u skladu s kojom se izostanak reakcije na takav dokument smatra pristankom na klauzulu o nadležnosti, ako klijent ne zna za takvu trgovinsku praksu i ako je to prvi put da stranke sklapaju poslovni odnos?

b) U slučaju potvrdnog odgovora Suda na drugo pitanje, točku a):

Vrijedi li to i kada su opći uvjeti poslovanja koji sadržavaju klauzulu o nadležnosti sastavljeni na jeziku koji klijent ne razumije i koji nije jezik na kojem je ugovor dogovoren i sklopljen i ako se pismena potvrda ugovora, napisana na jeziku na kojem je ugovor dogovoren i sklopljen, odnosi općenito na opće uvjete poslovanja priložene ugovoru, ali ne i posebno na klauzulu o nadležnosti?

3. U slučaju da Sud potvrdno odgovori na drugo pitanje, točke a) i b):

U odnosu na klauzulu o nadležnosti iz općih uvjeta poslovanja, koja ispunjava uvjete za valjan sporazum o nadležnosti propisane člankom 17. Konvencije, je li članku 17. protivno daljnje razmatranje pitanja valjanosti uvrštenja klauzule o nadležnosti u ugovor na temelju odredaba nacionalnog materijalnog prava koje se primjenjuje u skladu s kolizijskim pravilima suda pred kojim se vodi postupak?"

Prvo pitanje, točka a)

- 11 Ovim pitanjem, kao što je pojašnjeno razlozima navedenim u zahtjevu za prethodnu odluku, nacionalni sud pita treba li članak 5. točku 1. Konvencije shvatiti na način da, u slučaju zahtjeva za plaćanje koji je dobavljač ispostavio klijentu na temelju ugovora o proizvodnji i isporuci, mjesto izvršenja obveze plaćanja mora biti određeno na temelju materijalnog prava koje se primjenjuje na obvezu o kojoj je riječ u skladu s kolizijskim pravilima suda koji vodi postupak čak i kada se ta pravila odnose na primjenu na ugovor odredaba kao što su one iz Jedinog zakona o međunarodnoj prodaji robe u prilogu Haškoj konvenciji od 1. srpnja 1964..
- 12 Člankom 2. Konvencije propisuje se opće pravilo u skladu s kojim se nadležnost suda određuje prema mjestu domicila tuženika, premda se člankom 5. nadležnost dodjeljuje i drugim sudovima, čiji se odabir prepušta tužitelju. Ta sloboda odabira uvedena je zbog određenih slučajeva, u kojima postoji posebno bliska povezanost između spora i suda koji može odlučivati o sporu, radi procesne ekonomije (vidjeti presudu od 6. listopada 1976., Tessili, C-12/76, Zb., str. 1473., t. 13.). Međutim, člankom 5. sam taj čimbenik povezanosti ne utvrđuje se kao kriterij za odabir nadležnog suda. Budući da se u članku 5. navodi iscrpan popis kriterija za povezivanje spora s točno određenim sudom, tužitelj ne može tužiti tuženika pred bilo kojim sudom koji je povezan sa sporom.
- 13 Člankom 5. točkom 1. propisuje se upravo to da je u predmetima koji se odnose na ugovor, tuženika moguće tužiti pred sudovima nadležnim „za mjesto izvršenja dotične obveze”. To mjesto u pravilu je najbliža poveznica između spora i suda nadležnog za taj spor i zbog toga je taj sud nadležan u predmetima koji se odnose na ugovor (vidjeti presudu od 15. siječnja 1987., Shenavai, C-266/85, Zb., str. 239., t. 18.).

- 14 Premda je ta poveznica razlog zbog kojeg je donesen članak 5. točka 1. Konvencije, kriterij koji se uspostavlja u toj odredbi nije veza sa sudom koji vodi postupak, nego samo mjesto izvršenja obveze na kojoj se temelji tužba.
- 15 Mjesto izvršenja obveze odabrano je kao kriterij za određivanje nadležnosti zbog toga što je taj kriterij precizan i jasan te se stoga dobro uklapa u opći cilj Konvencije, a to je uspostavljanje pravila koja jamče sigurnost u pogledu podjele nadležnosti među raznim nacionalnim sudovima pred kojima se mogu pokrenuti postupci u stvarima koje se odnose na ugovor.
- 16 Točno je da je istaknuto kako kriterij izričito propisan člankom 5. točkom 1. Konvencije, a to je kriterij mjesta izvršenja obveze koja je temelj tužbe, može u određenim slučajevima dovesti do toga da se nadležnost dodijeli sudu koji nema nikakve veze sa sporom te da bi se u tim slučajevima trebalo odustati od primjene tog izričito propisanog kriterija zbog toga što bi postignuti ishod bio protivan cilju članka 5. točke 1. Konvencije.
- 17 Ta argumentacija ne može se, međutim, prihvatiti.
- 18 Uporaba drugih kriterija osim mjesta izvršenja, kada se na temelju tog kriterija nadležnost dodjeljuje sudu koji nema veze s predmetom, mogla bi ugroziti mogućnost predviđanja koji će sud imati nadležnost te bi stoga mogla ne biti u skladu s ciljem Konvencije.
- 19 Kada bi se kao jedini kriterij za nadležnost prihvaćalo postojanje poveznice između činjenica predmeta spora i određenog suda, to bi imalo za posljedicu obvezu suda pred kojim je pokrenut spor da razmatra druge čimbenike kako bi utvrdio postoji li ta poveznica, a posebno tužbene razloge na koje se poziva tuženik, čime bi članak 5. točka 1. postao bespredmetan.
- 20 Takvo razmatranje također bi bilo protivno svrsi i duhu Konvencije, kojom se traži takvo tumačenje članka 5. koje omogućava nacionalnim sudovima da donesu odluku o svojoj nadležnosti bez potrebe za razmatranjem glavne stvari predmeta (vidjeti presudu od 22. ožujka 1983., Peters, C-34/82, Zb., str. 987., t. 17.).
- 21 Iz toga slijedi da je, u skladu s člankom 5. točkom 1., u predmetima koji se odnose na ugovor, tuženika moguće tužiti pred sudovima u mjestu izvršenja konkretne obveze čak i ako sud koji je na taj način određen nije sud koji je najbliže povezan sa sporom.
- 22 Stoga valja odrediti pojam „obveze” iz članka 5. točke 1. Konvencije i utvrditi njezino „mjesto izvršenja”.
- 23 Sud je već prije pojasnio kako se ne može tumačiti da je ta obveza bilo koja obveza koja proizlazi iz ugovora o kojem je riječ, nego je to obveza koja odgovara ugovornom pravu na kojem tužitelj temelji tužbu (vidjeti presudu od 6. listopada 1976., De Bloos, C-14/76, Zb., str. 1497., t. 10. i 13.).
- 24 Dopustivši iznimku u slučaju ugovora o radu koji sadržavaju određena posebna obilježja (vidjeti posebno presudu od 26. svibnja 1982., Ivenel, C-133/81, Zb., str. 1891.), u točki 20. gore navedene presude Shenavai Sud je potvrdio da je obveza iz članka 5. točke 1. ugovorna obveza koja čini stvarni temelj tužbe.

- 25 To tumačenje potvrđeno je pri sklapanju Konvencije od 26. svibnja 1989. o pristupanju Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike Konvenciji o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 285, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 14., str. 82.). Tom prigodom zadržan je isti tekst pravila iz članka 5. točke 1. Konvencije, nadopunjen jednom iznimkom koja se odnosi na ugovore o radu koji su već priznati tumačenjem gore navedene sudske prakse Suda.
- 26 Što se tiče izraza „mjesto izvršenja”, Sud je već presudio da je na sudu pred kojim se vodi postupak da na temelju Konvencije utvrdi je li mjesto izvršenja unutar njegove mjesne nadležnosti te da u tu svrhu, u skladu s vlastitim kolizijskim pravilima, utvrdi koje se pravo primjenjuje na pravni odnos o kojem je riječ te da u skladu s tim pravom odredi mjesto izvršenja ugovorne obveze o kojoj je riječ (vidjeti gore navedenu presudu Tessili, t. 13., na koju se upućuje u točki 7. gore navedene presude Shenavai).
- 27 To se tumačenje mora prihvatiti i u slučajevima kada se u skladu s kolizijskim pravilima suda pred kojim se vodi postupak na ugovorne odnose primjenjuje „jedinствeno pravo” o kakvom je riječ u glavnom postupku.
- 28 To tumačenje ne dovodi u pitanje odredba kakva je ona iz članka 59. stavka 1. Jedinственог закона, u skladu s kojom je mjesto izvršenja obveze kupca da plati cijenu prodavatelju mjesto prodavateljeva poslovnog nastana ili, ako ga prodavatelj nema, mjesto njegova uobičajenog boravišta, ukoliko ugovorne strane nisu odredile neko drugo mjesto kao mjesto izvršenja te obveze u skladu s člankom 3. tog zakona.
- 29 Iz toga slijedi da članak 5. točku 1. Konvencije valja tumačiti na način da, u slučaju zahtjeva za plaćanje koji je dobavljač ispostavio klijentu na temelju ugovora o proizvodnji i isporuci, mjesto izvršenja obveze plaćanja cijene mora biti određeno na temelju materijalnog prava koje se primjenjuje na obvezu koja je predmet spora u skladu s kolizijskim pravilima suda koji vodi postupak čak i kada se ta pravila odnose na primjenu na ugovor odredaba kao što su one iz Jedinственог закона o međunarodnoj prodaji robe u prilogu Haškoj konvenciji od 1. srpnja 1964.
- 30 Uzimajući u obzir odgovor na prvo pitanje, točku a), nije potrebno odgovoriti na ostala pitanja suda koji je uputio zahtjev.

Troškovi

- 31 Troškovi podnošenja očitovanja Sudu koje su imale njemačka i talijanska vlada te Komisija Europskih zajednica ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanjima koja je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) rješenjem od 26. ožujka 1992., odlučuje:

Članak 5. točku 1. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 299, 31.12.1972., str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.) kako je izmijenjena Konvencijom od 9. listopada 1978. o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske (SL L 304, str. 1. i – izmijenjeni tekst – str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 5.) treba tumačiti na način da, u slučaju zahtjeva za plaćanje koji je dobavljač ispostavio klijentu na temelju ugovora o proizvodnji i isporuci, mjesto izvršenja obveze plaćanja cijene mora biti određeno na temelju materijalnog prava koje se primjenjuje na obvezu koja je predmet spora u skladu s kolizijskim pravilima suda koji vodi postupak čak i kada se ta pravila odnose na primjenu na ugovor odredaba kao što su one iz Jedinstvenog zakona o međunarodnoj prodaji robe u prilogu Haškoj konvenciji od 1. srpnja 1964.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg u 29. lipnja 1994.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački